

Babürlülerde Oyunlar ve Eğlenceler

The Games and Amusements in Baburids

Müslüme Melis SAVAŞ*

Öz

İnsanların boş vakitlerini keyifli bir şekilde geçirmek için yaptığı çeşitli faaliyetlerden oluşan eğlence, çağlara ve toplumlara göre değişmektedir. Özellikle içinden çıktığı halkın yaşama biçimi, dini-ahlaki ve geleneksel yapılanmalarını yansıtmaya bakıldığında oyun ve eğlenceler kültür tarihinin önemli unsurlarıdır.

“Hindistan’daki Türklerin Altın Çağı” olarak değerlendirilen Babürlü döneminde, Hint topraklarında Türk-Hint-İran ve Müslüman-Hindu geleneklerinin bir arada yaşandığı bilinmektedir. Dolayısıyla da gerek yönetim, gerekse sosyal hayatta söz konusu toplumlar arasında bir etkileşimin olması kaçınılmaz olmuştur. Zira bu durumu yansıtan örnekler arasında eğlenceler ve oyunlar da vardır.

Bu çalışmamızda Hindistan topraklarında varlıklarını sürdüren Babürlüler’in saraylarında oynadıkları oyunlar ve düzenledikleri eğlenceler için yaptıkları faaliyetler ele alınacaktır. Çalışmamız dönemin ana kaynakları ve araştırma eserlerinin incelemesine dayanmaktadır. Bu ana kaynaklardan Vekayi Babur’un Hatıratı (Babürnâme), Ekbenâme (Ayin-i Ekberî), Müntehâbü’t Tevârîh’in incelenmesinin yanı sıra Manucci ve Pelseart gibi seyyahların notları gözden geçirilmiş ve bunlardan elde edilen veriler araştırma eserlerindeki bilgilerle harmanlanarak metne aktarılmıştır.

Çalışmamızda ilk olarak eski Türk devletlerindeki eğlenceler ve oyunlara değinilecek ardından Babürlü saray halkının oynadıkları oyunlar ve onların eğlence amaçlı yaptıkları faaliyetler incelenecektir. Sonuç kısmında ise özellikle Babürlü saray halkının, saraydaki oyun ve eğlencelerinde hüküm sürdükleri coğrafyanın ne denli etkisi altında kaldığı veya Türk geleneklerini hangi ölçüde devam ettirdikleri vurgulanacaktır.

Anahtar Kelimeler: Babürlü Eğlenceleri, Babürlü Sarayında Oynanan Oyunlar, Satranç, Çevgan, Chandal Mandal

Abstract

Entertainment, which consists of various activities that people do to spend their free time in an enjoyable way, varies according to ages and societies. Games and entertainments are important elements of cultural history, especially in terms of reflecting the lifestyle, religious-moral and traditional structures of the people from which they originate.

It is known that during the Mughal period, which is considered the “Golden Age of the Turks in India”, Turkish-Indo-Iranian and Muslim-Hindu traditions lived together in Indian lands. Therefore, it has become inevitable for there to be interaction between these societies in both

Makale Geliş Tarihi: 14.02.2023. Makale Kabul Tarihi: 20.11.2023.

Araştırma Makalesi / Künye: SAVAŞ, Müslüme Melis, “Babürlülerde Oyunlar ve Eğlenceler”, Gazi Akademik Bakış Dergisi (GABD), Sayı: 33, Cilt: 17, Aralık 2023, s. 343-360.

* Doç. Dr., Karadeniz Teknik Üniversitesi, Tarih Bölümü, Genel Türk Tarihi Anabilim Dalı, Trabzon, E-mail: melis644@hotmail.com, ORCID ID: 0000-0001-7984-0800.

Akademik
Bakış
343
Cilt 17
Sayı 33
Kış 2023

administration and social life. Because of this situation, there are amusements and games among the examples that reflect this situation.

In this study, the games played in the palaces of the Baburids, who lived on the territory of India, and the activities they did for the amusement they organized will be discussed. Our study is based on the analysis of the main sources and research works of the period. In addition to examining these main sources, Vekayi Babur's Memoirs (Babürnâme), Ekbenâme (Ayin-i Ekberî), Müntehâbü't Tevârih, the notes of travelers such as Manucci and Pelseart were reviewed and the data obtained from these were blended with the information in the research works and transferred to the text.

In our study, firstly the amusements and games in the old Turkish states will be mentioned, then the games played by the Baburid palace people and their amusement activities will be examined. In the conclusion part, it will be emphasized how much the Baburid palace people were under the influence of the geography they ruled in their games and amusements in the palace or to what extent they continued the Turkish traditions.

Key Words: Baburids Amusements, Games Played in the Baburid Palace, Chess, Caugan, Chandal Mandal.

Giriş

İnsanoğlu hayatta kalabilmek için her zaman çeşitli mücadeleler vermek zorunda kalmıştır. Bu mücadeleler ise sadece göğüs göğse savaşmak, yemek bulmaya çalışmak, iklim şartları ile mücadele etmek şeklinde değil aynı zamanda psikolojik olarak da ayakta kalabilmek yönünde olmuştur. İnsanoğlunun psikolojisini ayakta tutabilmesi için ise kendisini bir takım meşgalelerle motive edebilmesi gerekmektedir. Bunun en iyi yolu da şüphesiz eğlenmektir. Zira insanoğlunun nasıl yemek yemeye, su içmeye, uyumaya ihtiyacı var ise eğlenmeye başka bir deyişle dinlenmeye de ihtiyacı vardır. Bu gereksinimler insanların kendilerini eğlendirebilmeleri için çeşitli yollar bulmasını sağlamıştır.

Türkler, kadim dönemlerden günümüze kadar varlığını sürdürmeyi başarmış nadir toplumlar arasındadır. Türklerin yüzyıllarca varlıklarını koruyabilmelerinin temel unsurları ise güçlü devlet, güçlü ordu ve köklü bir kültüre sahip olmalarındandır. Elbette ki konar-göçer yapılarından kaynaklı kültürel etkileşimler de kaçınılmaz olmuştur. Söz konusu etkileşimler arasında oyun ve eğlenceler de yer almıştır.

Oyun ve eğlenceler Türklerin sosyal yapı ve gündelik yaşamlarının ayrılmaz bir parçasıdır. Öyle ki yaşam tarzları gereği savaşçı bir toplum olan Türkler, kendilerini eğitmek, eğlendirmek ve motive etmek için de bu tarzda faaliyetlerde bulunmuşlardır. Söz konusu faaliyetler de elbette bozkır halkını yansıtan avcılık, okçuluk, güreş, gök börü, çevgan gibi oyun ve eğlencelerdir. Esasında bunlar, sadece oyun ve eğlence açısından değil savaşa hazırlayan sportif faaliyetler olarak da düşünülmelidir. Zira bir Türk gencinin tüm bu faaliyetleri iyi yapması sonucunda "Alp" olması kaçınılmaz olmuştur. Savaşçı yaşam tarzlarını yansıtan tüm bu oyunların yanı sıra mangala ve çeşitli taşlarla oynanan zekâ oyunları da Türk toplumları arasında oldukça yaygın-

giriş

laşmıştır. Bu durum Hindistan'da hüküm sürmüş olan Babürlülerde de geçerli olmuş ve çeşitli oyun ve eğlenceler düzenleyerek hem savaş sporlarını hem de zekâ oyunlarını canlı tutmuşlardır. Babürlü saraylarında oynanan oyun ve eğlenceleri, saray içindeki oyun ve eğlenceler; saray dışındaki oyun ve eğlenceler olmak üzere ikiye ayırmak mümkündür.¹

Saray İçindeki Oyun, Eğlenceler

Babürlü döneminde saray halkı hem sarayda hem de saray dışında eğlenmek ve zevkli vakit geçirmek için kendilerine çeşitli uğraşlar bulmuşlardır. Babürlü saraylarındaki eğlence unsurları arasında ilk sırayı oyunlar almaktadır.² Söz konusu dönemin en popüler oyunu *satranç*'tir. Günümüzde tüm dünyada bilinen ve oynanan oyunlardan biri olan satrancın tarihi, kadim dönemlere dayanmaktadır. Murray'a göre bir strateji oyunu olan satranç, Hintliler tarafından bulunmuş, tüm dünya hükümdarlarının kendini geliştirmeleri için oynan bir oyun halini almıştır.³ Wilkins'e göre ise satrancın ilk ortaya çıktığı zaman tam olarak bilinmemesine rağmen Hindistan'da Gupta İmparatorluğu (M.S. 4-6.yy) çağına uzandığı tahmin edilmektedir. Ancak söz konusu dönemlerde bu oyun *Chaturanga* olarak anılmaktadır.⁴

Kadim dönemlerde Hindistan'dan çıkan bu oyun söz konusu topraklardan ilk olarak muhtemelen İran'a, Arapların İran'ı fethetmesi ile de İslâm coğrafyasında hızla yayılmaya başlamış ve ardından İspanya fetihleri ile de Güney Avrupa'ya sonra da diğer coğrafyalarda oynanmaya başlamıştır. Bu oyun şansa değil, oynayan kişinin becerisine bağlı olduğu için İslâm hukukçuları tarafından dinen yasal kabul edilen tek oyun olarak düşünülmektedir.⁵ Ayrıca bir strateji oyunu olması ve öngörü yeteneğini geliştirmesi bakımından da satranç, sadece Asyalı değil Avrupalı pek çok liderin de oynadığı oyunlar arasında ilk sırada yer almıştır.

Babür Şah (1414-1530) döneminde satranç, hem Babür haremindeki kadınlar hem de saraydaki erkekler tarafından oynanan çok popüler bir oyundur.⁶ Söz konusu döneme ait minyatürlerin kadınların satranca olan ilgisini gözler önüne sermiştir.⁷ Ayrıca Abul Fazl, Badauni⁸ ve Manucci⁹ notla-

- 1 Rukhsana Iftikhar, Genesis of Muslim Culture and Co-Existence in Mughal Era, Journal of Islamic Thought and Civilization (JITC), Volume 9, Issue 1, Spring, 2019, s.123; Soma Mukherjee, Royal Mughal Ladies and Their Contributions, Gyan Publishing House, New Delhi 2001, s.93-98.
- 2 Mukherjee, a.g.e., s.93; Yigal Bronner- David Shulman, Gary Jubb, Innovations and Turning Points Toward A History of Kavya Literature, Oxford University Press, New Delhi 2014, s.671.
- 3 Harold James Ruthven Murray, A History of Chess, Clarendon Press, Oxford 1913, s.27.
- 4 Sally Wilkins, Sports and Games of Medieval Cultures, Greenwood Press, London 2022, s.48.
- 5 Mukherjee, a.g.e., s.93.
- 6 Vekayi Babur'un Hatıratı, çev. Reşit Rahmeti Arat, Vol. 2, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1987, s.21,95,197.
- 7 Mukherjee, a.g.e., s.93.
- 8 Al- Badaoni, Muntakhab-ut-Tawarikh. (W.H.Lowe).Vol II, J.W.Thomas, Baptist Mision Press, Cacusita 1884, s.304.
- 9 Manucci, Storia do Mogor or Mogul India 1653- 1708, (Tr. William Irvine). Vol II, John Murray, Albe Marle Street, London 1907, s.460.

gazi

Akademik
Bakış
345
Cilt 17
Sayı 33
Kış 2023

rında bu oyunun Babürlüler arasındaki popülerliğinden bahsetmektedirler.¹⁰ Babürlü hükümdarlarından Ekber Şah'ın (1556-1605) da satranç oynamayı çok sevdiği ve sürekli farklı rakipler ile bu oyunu oynadığı bilinmektedir.¹¹ Zira Ekber Şah bu oyunu özellikle küçük kızı İrem Banu Begüm'e de öğretmiş ve o da babası gibi iyi bir satranç oyuncusu olmuştur.¹² Ayrıca Safevi sarayında Cihangir'in (1605-1627) Han Hanan adlı elçisi ile İranlı Şah Şafi (1629-1642) arasında oynanan bir satranç mücadelesi ünlü seyyahların notlarına yansımıştır.¹³

Babürlü dönemi oyunları arsında bir başka oyun *Chaupar*'dır.¹⁴ Güney Asya kökenli olduğu düşünülen¹⁵ Chaupar oyununun ismi Sanskrit bir kelime olan *catusputa*'dan (dörde katlanan) geldiği tahmin edilmektedir.¹⁶ Mahabharata gibi eski Hint metinlerinde varlığından söz edilen¹⁷ bu oyun Çin'de *Chupu* olarak karşımıza çıkmaktadır¹⁸ Babürlü sarayında oynanan oyunlar arasındadır. O, haç şeklinde bir bez bir veya tahta üzerinde oynanır. Haçın her bir kolu, on iki kırmızı ve on iki siyah olmak üzere sekizer sıralı yirmi dört kareye bölünmüştür. Kollar ortada dört üçgen şeklinde büyük bir siyah karede birleşir. Hint kültüründe haç şeklindeki beze *Chaupar*; kollara, *Phansa*; kare'ye *Khana* denilmektedir.¹⁹ Söz konusu oyun çeşitli materyallerle oynanabilmektedir. Oyunun ahşap zarla oynanan versiyonu *Phansa*, deniz kabuğuyla oynanan çeşidi ise *Pacchisi* olarak bilinmektedir.²⁰ Bu oyun da ahşap dört taraflı zarlarla oynanır ama bu oyunda kullanılan zarlar küp şeklinde değil uzundur.

Chaupar özellikle Babürlü saray halkının oynadığı meşhur bir oyundur ve özellikle Ekber'in bu oyunun çeşitli versiyonlarını oynadığı bilinmektedir. Çünkü o, Chaupar'ın sadece bir oyun değil aynı zamanda kişinin yeteneklerini ölçen ve ona nezaketi öğreten bir oyun olduğuna inanır.²¹ Bu yüzden de onun sarayında Chaupar müsabakaları düzenlediği bilinir. Öyle ki bu müsabakalara yaklaşık 200 kadar asilzade oyuncu katıldığı ve on altı oyunu bitirmeden kimsenin eve gitmesine izin verilmediği ifade edilir. Ayrıca söz konusu oyunun tamamlanmasının kimi zaman yaklaşık üç ayı bulduğu dönemin

görsel

Akademik
Bakış
346
Cilt 17
Sayı 33
Kış 2023

10 Mukherjee, a.g.e., s.93.

11 Vincent Arthur Smith, Akbar The Great Mogul 1542-1605, Clarendon Press, Oxford 1917, s.222; Abul Fazl, Ain-i Akbari. Vol.I, (tr. H.Blochmann), The Asiatic Society of Bengal, Calcutta 1873, s.20; A.Garza, Mughals at War: Babur, Akbar and the Indian Military Revolution, 1500 – 1605, Doctorate Thesis, The Ohio State University, Ohio 2010, s.230.

12 Kabir Kausar- Inamul Kabir, Biographical Dictionary of Prominent Muslim Ladies, New Delhi Light&Life, New Delhi 1982, s.25.

13 Manucci, a.g.e., s.460-461.

14 Ayrıntılı bilgi için bkz. Stanley Lane-Pole, History of India, West Vintage Press, London 1965, s.37.

15 Jacob Schmidt Madsen, The Crux of The Cruciform: Retracing The Early History of Chaupar and Pachisi, Board Game Studies Journal, Vol. 15, issue 1, 2021, s.30.

16 Madsen, a.g.e., s.53.

17 Madsen a.g.e., s.46.

18 Madsen a.g.e., s.46.

19 Mukherjee, a.g.e., s.94.

20 Mukherjee, a.g.e., s.94.

21 Mukherjee, a.g.e., s.94; Abu'l Fazl, a.g.e., s.315-316.

kayıtlarında mevcuttur.²² Özellikle Babürlü erkekleri arasında meşhur olan bu oyun, Babürlü hanımları tarafından da zaman zaman oynanmıştır. Zira tarihi kayıtlarda özellikle Evrengzib'in kızı Zeb-un-Nisa'nın Chaupar oyununa düşkün olduğu bilinmektedir.²³

Babürlü sarayındaki bir başka oyun *Chandal Mandal*'dir.²⁴ Bu oyunun önemi Babürlü tarihi açısından oldukça fazladır. Çünkü onun Babürlü hükümdarı Ekber tarafından bulunan bir oyun olduğu bilinmektedir.²⁵ *Chandal Mandal*, Chaupar oyununun biraz kolay ve deniz kabukları ile oynanan çeşididir. Bu oyunda oyun panosu dairesel biçimde düzenlenmiş on altı paralelkenardan oluşmaktadır. Her bir paralelkenar, sekizli bir sıra oluşturmak üzere yirmi dört bölüme ayrılmış olup toplam taş sayısı altmış dört'tür. Dört uzun kenarı sırasıyla bir, iki, on ve on iki puanla işaretlenmiştir ve oyun dört zar ile oynanır. Oyun oynamak için ise on altı oyuncu gerekmektedir.²⁶

Peçiç oyunu da Babürlülerin oynadıkları oyunlar arasında yer almaktadır. O, Hint kökenli bir oyun olup²⁷ meşhur Hint destanı Mahabharata'da ondan "Pasha" olarak bahsedilmektedir.²⁸ Oyunun ismi Hintçe *pachis* "yirmibeş" kelimesinden gelmektedir. Oyuna böyle bir isim verilmesinin nedeni ise oyunda kullanılan, Anadolu'da yöresel dillerde "it taşı, it boncuğu" olarak bilinen deniz kabukları ile alınabilecek en büyük puanın yirmi beş olmasıdır. Söz konusu oyunun günümüzde Türkler arasında Anadolu'da Gaziantep, Kilis ve Kahramanmaraş yöresinde oynandığı²⁹ bilinmekle birlikte burada oynanan oyunda deniz kabukları yerine farklı materyaller kullanılmaktadır.³⁰ *Peçiç*, choupar oyununun farklı bir versiyonu olmakla birlikte³¹ onun birkaç çeşidi vardır ve bu oyunlarda alınabilecek en yüksek puan ise otuzdur. Söz konusu oyunun bilinen bir başka versiyonu günümüzde oynanan kızma birader oyunudur.

Peçiç tahtası, kenarları ortada bir kare oluşturacak şekilde yerleştirilmiş dört adet dikdörtgenden oluşmaktadır. Her dikdörtgen, her biri sekiz

22 Mukherjee, a.g.e., s.94; Abu'l Fazl, a.g.e., s.315-316.

23 Mukherjee, a.g.e., s.94; Rekha Misra, Women in India Mughal India, Munshiram Manoharlal, Allahabad 1967, s.85-86.

24 M.Melis Savaş, "Hint Topraklarında Bir Türk İcadı: Chandal Mandal Oyunu", 8th Asia Pasific International Modern Sciences Congress, September 11-12, 2023 Delhi, India, p. 103-108.

25 Mukherjee, a.g.e., s.95; Abu'l Fazl, a.g.e., s.316; Ishrat Jahan, Socio-Cultural Life in Medieval History, Laxmi Book Publication, Solapur 2018, s.124.

26 Mukherjee, a.g.e., s.95; Abu'l Fazl, a.g.e., s.316.

27 Ayşegül Kaya, Evrensel bir strateji oyunu: *Peçiç*, Kadıköy Gaziantepçiler Derneği, İstanbul 2008, s.4.

28 Irving L. Finkel, Round and Round the Houses: The Game of Pachisi. Mackenzie, Colin; Finkel, Irving (eds.). Asian Games: The Art of Contest. Asia Society, Asia Society, New York 2004, s.57.

29 Gökhan Karabudak- Bestami Bozoğulları, Unutulmaya Yüz Tutmuş Geleneksel bir Oyun: *Peçiç*. Motif Akademi, C. 13, sayı 29, 2020,s.128.

30 Karabudak-Bozoğulları, a.g.m., s.127-128.

31 Sally Wilkins, Sports and Games of Medieval Cultures, Greenwood Press, London 2022, s.50.

kareden oluşan üç sıra halinde yirmi dört küçük kareye bölünür. Oyun, her oyuncu için belirli bir renkte fildişi veya ahşap koniler şeklindeki zarlar ile oynanır.³² Anadolu'da Gaziantep yöresinde Peçiç oyununda kullanılan bu ahşap taşlara "harat" adı verilmektedir.³³ Genellikle iki ya da ikişerli grup halinde dört kişi ile oynan Peçiç'te her bir kişi dikdörtgenden birinin karşısında oturur.³⁴ Taşları yani deniz kabuklarını sırası ile atarak kabukların açık ya da kapalı gelmesine göre puanlar alınır.³⁵

Peçiç oyununun Babürlü döneminde oldukça popüler bir oyun olduğu bilinmektedir. Söz konusu durum Babürlü minyatürlerine de yansımıştır. Ayrıca Fetihpur Sikri³⁶ ve Agra Kalesi'nde³⁷ mermer karelerde bir dörtgen içinde işaretlenmiş panolarda Peçiç oyun alanını görmek mümkündür.³⁸ Öyle ki Ekber'in saraydaki kızlarla bizzat bu oyunu oynadığı bilgisine ulaşılmaktadır.³⁹ Günümüzde İskambil oyunları olarak bilinen ve aslında kökeninin 9.yy'da Çin'de Tang hanedanlığı'na dayandığı tahmin edilen⁴⁰ kâğıt oyunu Hint topraklarında da varlığı bilinen kâğıt oyunudur. Hint kültüründe *Gancifa* (*Ganjifa*) olarak bilinen bu oyunun Hindistan'a İran'dan geldiği tahmin edilmektedir.⁴¹ Babürlüler arasında ise bu oyuna ait ilk bilgiler Babürname'de yer almaktadır.⁴² Babürlü sarayındaki hem kadın hem da erkekler tarafından oynanan bu oyunda Ekber'in bazı değişiklikler yaptığı söylenmektedir.⁴³ Oyunda kullanılan bütün kartların üzerinde resimler vardır. En yüksek puanlı kart *Ashvapati*⁴⁴ kartıdır. Bu kartın üzerinde Delhi hükümdarının at üzerinde ve şemsiye altında bir görüntüsü resmedilmiştir. İkinci en büyük kart ise at üstünde bir vezirin bulunduğu karttır. Diğer kartlarda evin bölümleri vardır ve bu resimler bir'den on'a kadar devam eder. Toplamda on iki karttan oluşan bu oyunda evin ilk altı bölümü *güçlü* (*bishbar*), son altı bölümü de *zayıf* (*kambar*) kartlar olarak adlandırılır. Sarayda oynadığı bilinen bu oyun halk arasında da yaygın bir şekilde oynanmıştır.⁴⁵

İnsanlık tarihi kadar eski olan ve hemen hemen bütün toplumlar

görsel

32 Mukherjee, a.g.e., s. 94.

33 Karabudak-Bozoğulları, a.g.m., s.128.

34 Mukherjee, a.g.e., s.95.

35 Karabudak-Bozoğulları, a.g.m., s.128-129.

36 Muhammed Ashraf Husain, A Guide to Fatehpur Sikri, Manager of Publications, Delhi 1937, s.18.

37 Ernest Binfield Havell, A Handbook to Agra and Taj, Sikandra, Fatehpur Sikri and The Neighbourhood, Asian Educational Services, New Delhi 2003, s.114.

38 Mukherjee, a.g.e., s.95.

39 Syed Muhammed Latif, Agra, Historical and Descriptive, Calcutta Central Press, Calcutta 1896, s.86; Havell, a.g.e.,s.114.

40 W.H. Wilkinson, Chinese Origin of Playing Cards. The American Anthropologist, Vol.A8, Issue 1, January, 1895, s. 61.

41 Arunima Pati, Ashtadikpala: A Rare and Unusual Set of Ganjifa Cards, Heritage, Journal of Multidisciplinary Studies in Archaeology, Vol 3, 2015, s. 710.

42 Vekayi Babur'un Hatıratı, s.374.

43 Abul Fazl, a.g.e., s.318-319.

44 "Ashvapati" Hindu mitolojinde geçen ve "Atların Kralı" manasına gelen bir sözcüktür.

45 Ishrat Jahan, Socio-Cultural Life in Medieval History, Laxmi Book Publication, Solapur 2018, s.125.

tarafından bilinen *zar oyunu* Babürlü çağında hem Hintli hem de Müslüman toplumlardaki zengin ve aristokrat sınıfın en sevdiği eğlenceler arasındadır. Özellikle Hindistan'da bahis oyunu ile ilgili en erken bilgilerin Mahabharata destanında yer aldığı görülmektedir.⁴⁶ Bu zar oyunu kişileri çok fazla zarara uğrattığı için hem Hindu hem de Müslümanlar arasında kötü bir oyun olarak bilinir ve öyle algılanır. Babürlüler de bu oyun her ne kadar oynansa da pek hoş karşılanmamıştır.-Dolayısıyla da bu oyunu oynamak isteyen soyluların Delhi ve Baneras'e giderek orada oynadıkları bilinmektedir.⁴⁷

Günümüzde dahi Anadolu'da pek çok çocuğun oynadığı *kör ebe* oyunu Babürlü döneminde de oynanmış bir oyundur. Hint kültüründe Ānkh Michauli olarak bilinen bu oyunda oyuncuların birinin gözü diğerlerini göremeyecek şekilde kalın bir bezle bağlanır ve diğer oyuncular daha sonra farklı yerlere saklanırlar. Gözü bağlı olan kişi yani ebe saklanan diğer oyuncuların herhangi birini yakalamayı başarır, yakalanan oyuncu elenir ve onun gözleri bağlanır ve aynı işlem tekrarlanır. Bu oyun hem sarayın bahçesinde hem de içeride oynanabilen bir oyundur. Saklambaç oyununun daha çok Babürlü kadınları ve Ekber'in haremdeki kadınlar ile oynadığı bilinmektedir.⁴⁸ Söz konusu oyun için de özellikle yine Fetihpur Sikri'de, oyun alanı mevcut olmuştur.⁴⁹

Babürlü saray halkı için eğlence sadece oyunlardan ibaret değildi. Onlar eğlenmek için dans ve müzikli etkinlikler de düzenlerlerdi.⁵⁰ Babürlü hükümdarları dönemi Evrenzib'in hâkim olduğu çağ hariç her daim müzikli ve danslı eğlenceler olmuştur. Ayrıca Babürlü hükümdarlarından Babür'ün müzik aleti çalma konusunda usta olduğu ve çok sayıda bestesinin bulunduğu bilinmektedir.⁵¹ Babürlü hükümdarlarından Ekber ise Babürlüler arasında müziğin hâmisisi olarak bilinir. O, saraya şarkıcıların bulunduğu bir bölüm (Khanyagaran) yaptırmıştır. Bu şarkıcılar ise daha çok Turan ve İran'dan getirtilmiş⁵² olup Lal Khan ve Savad Khan Babürlü sarayının meşhur müzisyenleri arasında yer almıştır.⁵³

Babürlü hükümdarlarından Cihangir ve saray halkının müzikli eğlencelerden çok hoşlandıkları bilinmektedir. Öyle ki onun zamanında şarkıcıların saray kapısının dışında sıraya girdikleri bilgilerine ulaşılmaktadır.⁵⁴ Ayrıca söz konusu dönemde haremde kadın müzik ve dans şefi bulunduğu⁵⁵ müzik grupları tarafından farklı programlar hazırlandığı ve bu programlarda bazen

- 46 C. Rajagopalachari, *The Mahabharata*, Bharatiya Vidya Bhavan, Bombay 1996, s.84-85.
 47 Jahan, a.g.e., s.126.
 48 Saiyid Athar Abbas Rizvi, *Fatehpur Sikhari*, Good Earth Publishing, New Delhi 2002, s.28.
 49 Husain, a.g.e., s.16-17.
 50 Mukherjee, a.g.e., s.96.
 51 Rukshana Iftikhar, *Genesis of Muslim Culture and Co-Existence in Mughal Era*, Journal of Islamic Thought and Civilization (JITC), Volume 9, Issue 1, Spring 2019, s.123.
 52 Jahan, a.g.e., s.126.
 53 Iftikhar, a.g.m., s.123.
 54 William Finch, *William, "1608 1611", Early Travels in India*, (ed. William Foster) Oxford Univesity Press, London 1921, s.183.
 55 Mukherjee, a.g.e., s. 96.

görsel

Akademik
Bakış

349

Cilt 17
Sayı 33
Kış 2023

hükümdarların dans eden ve şarkı söyleyen kızları hediye olarak alıp onları hanımlarının eğlenmesi için hareme gönderdikleri bilgileri mevcuttur.⁵⁶

Babürlü Sarayı'nda ünlü müzisyenlerin ve dansçıların performans gösterdiği zamanlar olurdu ve bu zamanlarda da hükümdarın hanımlarının programlara katılmasına izin verilirdi, ancak kadınlar her zaman peçelerin arkasına gizlenirler ve mümkün olduğunca kapalı bir alanda otururlardı. Kadınlar sanatçıları görür, ama kimse onları görmezdi.⁵⁷ Babürlü saraylarındaki bu danslı ve müzikli eğlenceler daha çok bayram ve şenliklerde gerçekleşirdi. Babürlü sarayında erkeklerden ziyade hanımların çoğu şarkı söyleyip müzik aletleri kullanabilmişlerdir.⁵⁸ Söz konusu hanımlar arasında Cihanara Begüm'ün şarkı söylemeyi, dans etmeyi ve diğer eğlence türlerini çok sevdiği bilinmektedir.⁵⁹

Babürlü sarayında eğlenmek için resim⁶⁰ de bir seçenektir. Babür Şah ile başlayan bu sanat akımında özellikle Orta Asya, İran ve Hint motifleri birleştirilmiş ve Babürlü sanat ve minyatür tarzı oluşturulmuştur. Bu tarzın geliştirilmesi için de Babürlü sanat okulları kurulmuştur.⁶¹

Resim ve minyatüre olan ilginin yanı sıra Babürlülerde saray halkı zamanlarını kitap okuyarak geçirmişlerdir.⁶² Babürlü sarayında özellikle kadınlar başta Gülbeden Begüm, Selime Sultan Begüm, Nur Cihan, Cihanara ve Zeb-un-Nisa gibi bazı hanımların şiir ve edebi değeri olan eserlerle ilgili oldukları ortaya koydukları eserlerle kanıtlanmıştır.⁶³ Nur Cihan ve bazı Babür kadınları, dekorasyon, tekstil ve mücevher tasarımı sanatına ilgi duymuşlardır. Bazı hanımlar da parfüm yapımı ile ilgilenmişlerdir. Öyle ki onlar egzotik parfüm yapma yöntemlerini bulmak için gece gündüz çalışmışlardır.⁶⁴ Nur Cihan'ın anesi İsmet Banu Begüm gül yapraklarından bir parfüm üretmiş ve ona *Itr-i-Ci-hangiri* adını vermiştir.⁶⁵ Parası ve zevki olan bazı saray hanımları ise bina ve bahçe tasarımları yapmışlardır. Bu bireysel hobiler ve eğlenceler dışında, Babürlü halkının akşamları havai fişek gösterileri izledikleri bilinmektedir.⁶⁶

görsel

- 56 Gul badan Begam, *The History of Humāyūn, Humāyūn-nāma*, Royal Asiatic Society, London 1902, s.95.
- 57 Mukherjee, a.g.e., s. 96.
- 58 Mukherjee, a.g.e., s. 96.
- 59 Manucci, a.g.e., s.211.
- 60 Rukhsana İftikhar *Cultural Contribution of Mughal Ladies. A Research Journal of South Asian Studies*, Vol 25, no 2, July-December 2010, s.325.
- 61 Babürlü Sanat Okulları'nın kurucusu Ekber tarafından kurulmuş olup o, pek çok el yazmalarının resimlenmesine de öncülük etmiştir. (Bkz. Annu Manuja, *A Critical Study of Mughal Paintings During Akbar's Reign*. Aligarh 1999,s.2).
- 62 Manucci, a.g.e., s.331.
- 63 Müslüme Melis Savaş, *Alt Kıtaya Taşınan Türk- İslâm Değeri Eğitime Saray Kadınları Üzerinden Bakmak*, *Selçuk Türkiyat*, sayı 53, Aralık 2021, s.469-4
- 64 Pelseart, *Jahangir's India : being the Remonstrantie of Francisco Pelsaert*, (Tr. W.H. Moreland, P. Geyl, Remonstrantie, Heffers, Cambridge 1925, s.65.
- 65 *The Tuzuk-i-Jahangiri*; or, *Memoirs of Jahangir*, Translated by Alexander Rogers). Edited by Henry Beveridge. London: Royal Asiatic Society, London 1909, s.270-271.
- 66 Manucci, a.g.e., s.341.

Saray Dışındaki Oyun ve Eğlenceler

Babürlülerin saray dışındaki en meşhur eğlenceleri *avcılık*'tır. Türklerin milli sporu olan avcılık Babürlü sarayında da bir ata sporu olarak devam ettirilmiş ve oldukça popüler bir aktivite olmuştur.

Avcılık sadece hükümdarlar tarafından yapılan bir spor ya da eğlence değildir. O, bozkır halkının hayatta kalma mücadelesi için gerekli şartlardandır. Ayrıca av, Babürlülerde siyasi otoritenin ve meşruiyetin güçlü bir tezahürü idi. Babürlüler avcılık sporu için saray dışına kamplar kurar⁶⁷ ve tüm aletlerini yanlarına getirirlerdi. Ayrıca Babürlülerde avcılık bazı birlikleri denetlemek ve onları harekete geçirmek için de düzenlenirdi.⁶⁸ Avcılık için kurulan kaplarda kalınan süre hükümdara göre değişirdi. Mesela Cihangir'in bu kamplarda üç ay altı gün kaldığı bilinmektedir.⁶⁹ Yine Ekber avcılığın ne kadar önemli olduğunu bildiğinden sürekli ava gitmiştir. Ayrıca Ekber ve Cihangir fil üzerinde avlanmayı ve vahşi filleri avlamayı severlerdi.⁷⁰ Şah Cihan'ın ise kaplan avlamayı çok sevdiği ve av için Bari, Gvaliyor, Bhimbar, Bhera, Palam ve Kanuvaham'a gittiği kayıtlarda yer almaktadır.⁷¹ Ayrıca Babürlü hükümdarları geyik, gergedan, Hint ceylanı gibi hayvanları avlardı.⁷² Dolayısıyla Babürlü hükümdarlarından özellikle Ekber ve Cihangir'in avcılık konusundaki kabiliyetleri tartışılmaz.⁷³ Öyle ki avcılıkta aslan ve kaplan avlamak bir hükümdarın amaçları arasında iken Ekber özellikle av olarak hızlı olmaları ile bilinen Çitaları tercih eder ve onları canlı olarak yakalayıp eğitilmelerini sağlardı⁷⁴

Ata binme, kılıç kullanma ve savaşçı özelliklerine sahip Türk kadınlardan Babürlü hanımları da avcılıkta yetenekli idi ve onlar hükümdarların yoldaşı olarak sık sık av gezilerine çıkarlardı. Zira silah kullanmada üstün yetenekli oldukları bilinen Nur Cihan⁷⁵ ve Zeb-un-Nisa Begüm⁷⁶ gibi bazı Babürlü hanımları da avcılıkta usta idi.⁷⁷ Ayrıca Murad Bahş'ın kızı ve Şah

67 Bu kamplara Hint kültüründe shikargah denildiği bilinmektedir (Bkz. M.A.Ansari , The Hunt of the Great Mughals, Islamic Culture, Vol. XXXV. No.2, The Islamic Culture Board, Haydarabad 1961, s. 242).

68 M.A.Ansari , The Hunt of the Great Mughals, Islamic Culture, Vol. XXXV. No.2, The Islamic Culture Board, Haydarabad 1961, s.242.

69 Ansari, a.g.m., s.242.

70 Ansari, a.g.m., s.245-246.

71 Inayat Khan, The Shah Jahan nama of Inayat Khan, , Oxford University Press, Oxford 1990, s.28,48,124,145, 247,299.

72 Ansari, a.g.m., s.249-250.

73 Ayrıntılı bilgi için bkz. Ansari, 1960, s.246-247; Khan, "2017, s.10-14.

74 Kausar-Kabir, a.g.e., s.65.

75 Babür hanımları, bir nişancı olan Nur Cihan Begüm, eşi İmparator Cihangir'e birkaç kez av gezilerinde eşlik etmiştir. Bir keresinde 19 tola (1 Tola = 11,663 803 8 Gram) ve 5 maşa (Hintlilerde kullanılan bir ağırlık birimi olup 1 Maşa 0.972 grama eşittir.) ağırlığında bir qarisha (bir tür kuş) vurur (bkz. Manucci, a.g.e., s. 331) Başka bir zaman, altı atışla dört kaplan vururken farklı bir av sırasında tek kurşunla bir kaplanı avlar. Ayrıntılı bilgi için bkz.Tuzuk-ı Jahangirī, s. 348.

76 Magan Lal, The Diwan of Zeb-un-Nisa, John Muray, Albemarle Street W, London 1913, s.14.

77 Mukherjee, a.g.e., s.99.

gazi

Akademik
Bakış

351

Cilt 17
Sayı 33
Kış 2023

Cihan'ın torunu Asaış Banu Begüm'ün iyi bir avcı ve mükemmel bir nişancı olduğu bilinmektedir.⁷⁸

Avcılık'tan sonra Babürlü saraylarının dışında oynanan bir başka faaliyet günümüzde *polo* olarak isimlendiren çögen ya da çevgan'dır. Bu oyun, milattan önceki dönemlerde birçok toplumda farklı isimler altında oynanmıştır. Sadece spor ve eğlenme amacı taşımayan aynı zamanda çevganın eski toplumlardaki amacı askerlerin savaş yeteneklerini geliştirmektir. Çin, Japon ve Pers toplumlari arasında yaygın olarak oynanan bu oyun Türkler arasında da oldukça yaygındır.⁷⁹

Çevgan oyunu, Babürlü soylulari ve saray halki arasında son derece popülerdi.⁸⁰ Söz konusu oyun hem kadın hem de erkekler tarafından oynanırdı. Zira pek çok minyatür Babürlülerin Çevgan'a olan ilgisini açık bir şekilde ortaya koymaktadır.⁸¹ Abul Fazl, Çevgan oyununun hem oyuncularında hem de hayvanlarda (atlarda) gizli yetenek ve becerileri ortaya çıkardığını söyler.⁸² Bu oyun, her biri at sırtında ve her iki tarafta beşer (takım) olmak üzere 10 oyuncu ile oynanırdı. Her oyuncunun elinde kavisli bir ucu olan bir Çevgan vardı.⁸³ Ebul Fazl'ın ifadelerine göre oyun iki şekilde oynanabilir.⁸⁴ Babürlüler, çevgan oyunu için meydanlar hazırlamışlardır. Bu meydanların en meşhurları Agra ve Fatehpur Sikri'deydi. Bedâûnî, Akbar'ın eskiden çevgan oynadığı Agra yakınlarındaki Gharavali adında bir yerden bahseder.⁸⁵ Ayrıca Ekber'in çevgan oyununun gece oynanan versiyonunu keşfettiği bilinir.⁸⁶ Babürlü hanımları arasında Nur Cihan'ın kadınlar arasındaki en iyi çevgan oynayan kadın olarak bilinmesinin yanı sıra Gülbeden Begüm, ok ve yay kullanan, polo oynayan vb. kadınlardan bahseder.⁸⁷ Chaugan oyununun günümüzdeki hokey, golf ve kriket gibi oyunların gelişimi üzerinde doğrudan etkisi olduğu söylenmektedir.⁸⁸

Babürlülerin sevdiği bir başka eğlence *Güvercin uçurma*'dır. Güvercin uçurma geleneği Timur'dan gelmektedir.⁸⁹ Ekber Şah, bu eğlenceyi Ishq-bazı (aşk oyunu) olarak anmış⁹⁰ ve Fetihpur Sikri'de bu oyunun oynanmasına izin verdiği bilinmektedir.⁹¹ Ancak bu oyunun Ekber'den önceki dönemlerde

78 Kausar-Kabir, a.g.e., s.3.

79 Ünsal Tazegül, Farklı Topumlarda Polo Oyunu, İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi, Vol. 6, issue 3, 2017, s.2157.

80 İftikhar, a.g.m., s.123; Mukherjee, a.g.e, s.99.

81 Andreas Amendt, Horse Games- Horse Sports From Traditional Oriental Games to Modern and Olympic Sport. Beirut: Katar Olympic & Sport Museum, Beirut 2012, s.51-52; Mukherjee, a.g.e., s. 99.

82 Abu'l Fazl, a.g.e., s.309.

83 Mukherjee, a.g.e., s.99.

84 Abu'l Fazl, a.g.e., s.309

85 Mukherjee, a.g.e., s.99-100; Al- Badaoni, Muntakhab-ut-Tawarikh, W.H.Lowe).Vol II, J.W.Thomas, Baptist Mision Press, Calcutta 1884, s.18.

86 J.N. Sarkar, Studies in Mughal India, Calcutta 1919, s.292.

87 Gul badan Begam, a.g.e., s.120.

88 Mukherjee, a.g.e., s.100.

89 Peter Jackson, The Cambridge History of Iran., Vol 6, Cambridge: Cambridge University Press, Cambridge 1986, s.125.

90 Abu'l Fazl, a.g.e., s.310; Mukherjee, a.g.e., s.100.

91 Ashrafal Kabir, Known and Unknown Pigeons in Mughal History, Social and Basic Scien-

görs

de Babürlüler arasında oldukça yaygın olduğu kayıtlıdır. Zira her ne kadar bu eğlence Babürlülerde yaygın olsa da özellikle Ekber'in güvercinlerinin cins ve beceri bakımından öncekilerin hepsinden üstün olduğu bilinmektedir. Güvercinlerden bazılarının *ağlayan (ashki)*, *peri (parizaad)*, *elmas (almaas)* olarak adlandırıldığı,⁹² sarayda güvercinlerin özel olarak yetiştirildiği ve bunların bitikleri bir yerden başka bir yere taşımak üzere eğitildiği kayıtlara geçmiştir.⁹³

Babürlülerin tıpkı ataları gibi *hayvan dövüşleri*'nden de büyük keyif aldıkları ve Kaplanlar, filler ve diğer vahşi hayvanlar arasında dövüşler düzenledikleri bilinmektedir.⁹⁴ Bazı dövüşler bir kaplan ile bir koç arasında ya da iki gevik arasında düzenlenirdi. Babürlü hükümdarları Ekber, Cihangir ve Şah Cihan bu tür eğlencelere çok düşkündür.⁹⁵ Öyle ki Babürlü hükümdarlarından Ekber'in özellikle fil dövüşlerine olan ilgisi göz ardı edilemez.⁹⁶

Babürlü sarayında hayvan dövüşlerinin yanı sıra *boks ve güreş* gibi dövüşler de erkekler arasında oldukça yaygındır.⁹⁷ Ekber döneminde Babürlü sarayında çok sayıda İranlı ve Turanlı boksörün varlığından haberdar olmakla birlikte⁹⁸ o, bu boksörleri haftada bir gün dövüştürüp dikkatli bir şekilde izlerdi. Babürlü sarayındaki bu boksörler çok yönlü eğitim almış kişilerden oluşmaktadır.⁹⁹ Dolayısıyla da zaman içinde Ekber'in bu boksörlerden dövüşmeyi öğrenerek iyi bir boksör olduğu düşünülmektedir.¹⁰⁰

Okçuluk ve atıcılık Türklerin var oldukları andan itibaren hayatlarının bir parçası olmuştur.¹⁰¹ Babürlüler arasında hem eğlence ve spor, hem de askeri eğitim için yapılan faaliyetler arasında idi. Savaşçı bir millet olan Türklerin vazgeçilmez bir yaşam tarzı olmasından kaynaklı olarak tarihte okçu ulus olarak anılmaktadırlar.¹⁰² Öyle ki okçuluk ve atıcılık Babür ve diğer Babürlü hükümdarlarının rutin askeri eğitimlerinin ayrılmaz bir parçası olmuştur.¹⁰³

Yüzme de Babürlülerde hem eğlence hem de eğitim amacı ile yapılan önemli

ces Research Review, Vol 2 , issue 5, 2022, s. 278.

92 Mukherjee, a.g.e., s.100; Abu'l Fazl, a.g.e., s.311.

93 Manucci, a.g.e., s. 65; Manucci, a.g.e., s.467.

94 İftikhar, a.g.m., s.123.

95 Mukherjee, a.g.e., s.99; Ashirbadi Lal Srivastava, Akbar The Great, Vol III, Shiva Lal Agarwala &Company, Agra 1972, s.211.

96 İftikhar, a.g.m., s.123.

97 Mukherjee, a.g.e., s.100; İftikhar, a.g.m., s.123.

98 Mukherjee, a.g.e., s.99; Srivastava, a.g.e., s.212.

99 Vekayi Babur'un Hattıratı, s.411-414.

100 İftikhar, a.g.m., s.123; A de la Garza, Mughals at War: Babur, Akbar and the Indian Military Revolution, 1500 – 1605, Doctorate Thesis, Ohio: The Ohio State University, Ohio 2010, s.233.

101 Faruk Sümer, Oğuzlar (Türkmenler), Tarihi- Boy Teşkilatı –Destanları, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Yayınları, İstanbul 2016, s.35.

102 Mehmet Alparslan Küçük, İslâm Öncesinden Sonrasına Türk Geleneğinde Bir Yaşam Stili: Okçuluk, International Journal of Cultural and Social Studies (IntJCSS), Vol 4, Issue 1, 2018, s.181.

103 John Paul Roux, Büyük Moğolların Tarihi Babür, Çev. Lale Arslan Özcan, Kabalıcı Yayınevi, İstanbul 2008, s.136.

bir faaliyetti. Çünkü yeri geldiğinde seferlere çıkıldığında nehirleri yüzerek geçmek gerekiyordu. Babürlü hükümdarlarının hemen hemen hepsinin iyi derecede yüzme bilmelerinin yanı sıra özellikle Babür'ün çok iyi bir yüzücü olduğu hatıratında görülmektedir.¹⁰⁴

Sonuç

Tüm toplumlarda olduğu gibi Babürlülerin de sosyal hayatlarında oyun ve eğlencelerin ne denli önemli olduğunu yukarıda açıklamaya çalıştık. Öyle ki oynanan oyun ve düzenlenen eğlence amaçlı faaliyetlerin Orta Asya, İran ve Hindistan halklarının Babürlülerin oyun ve eğlencelerinde ne kadar etkili vurguladık. Sonuç olarak Babürlüler gerek saray içindeki oyun ve eğlenceleri, gerekse saray dışında yapılan oyun ve eğlencelerinde kendi kültürlerinden çok şey katarken özellikle üzerinde yaşadıkları toprakların kültüründen de oldukça etkilenmişlerdir. Bilhassa yukarıda saydığımız satranç, chaupar, chandal mandal, peçiç gibi oyunlar Hint kültüründen Babürlü kültürüne aktarılırken, kağıt ve zar oyunu, kör ebe, resim, ok atma, avcılık, çevgan, güvercin uçurma ve hayvan dövüşleri de Babürlü kültüründen Hint kültüne aktarılmıştır. Öyle ki Babürlü hükümdarlarından Ekber Şah, Hint kültürü ile Türk kültürünün harmanlandığı Chandal Mandal oyununu bulmuştur. Böylece tüm bu bilgiler ışığında denilebilir ki Türk ve Hint kültürünün etkileşimi, oyunlar ve eğlenceler alanında da kendini göstermiştir. Bu oyun ve eğlencelerin kişiler arası iletişimi ve kültürler arası etkileşimi arttırmaya yönelik aracı faktörler olduğu anlaşılmaktadır.

Extended Abstract

Mankind has always had to struggle in various ways to survive. These struggles were not only in the form of fighting hand to hand, trying to find food, struggling with climatic conditions, but also to survive psychologically. In order to keep one's psychology alive, one must be able to motivate oneself through certain pursuits. Of course, The best way to do this is undoubtedly to have fun. Because just as a person needs to eat, drink water and sleep, he/ she also needs to have fun, in other words, to rest. These requirements have led people to find various ways to entertain themselves.

Entertainment, which consists of various activities that people do to spend their free time in an enjoyable way, varies according to ages and societies. Games and entertainments are important elements of cultural history, especially in terms of reflecting the lifestyle, religious-moral and traditional structures of the people from which they originate.

Considered as the "Golden Age of the Turks in India", the Baburid period is also an age in which Turkish-Indian-Iranian and Muslim-Hindu traditions coexist in Indian lands. Therefore, it is inevitable that there will be an interaction between the societies in question in both management and social life. One of the examples that reflect this situation is entertainment and games.

Baburids, one of the important Turkish rulers in India, have various games and entertainments. The games and entertainments played in the Mughal palace are divided into two: games and entertainments played inside the palace and games and entertainments played

outside the palace. Entertainments and games in the palace: chess, chaupar, peçiç, chandal mandal, card game, dice game, blind midwife, painting, dance and musical entertainment; entertainments and games outside the palace are hunting, archery, horse riding, çevgan and animal fights.

In this study, the games played in the palaces of the Baburids, who lived on the territory of India, and the activities they did for the amusement they organized will be discussed. Our study is based on the analysis of the main sources and research works of the period. In addition to examining these main sources, Vekayi Babur's Memoirs (Babürnâme), Ekbenâme (Ayin-i Ekberî), Müntehâbü't Tevârih, the notes of travelers such as Manucci and Pelseart were reviewed and the data obtained from these were blended with the information in the research works and transferred to the text.

In our study, firstly the amusements and games in the old Turkish states will be mentioned, then the games played by the Baburid palace people and their amusement activities will be examined. In the conclusion part, it will be emphasized how much the Baburid palace people were under the influence of the geography they ruled in their games and amusements in the palace or to what extent they continued the Turkish traditions.

As a result, as we mentioned above, were transferred the games of paper and dice, blind midwife, painting, arrow shooting, hunting, çevgan, pigeon flying and animal fights were also transferred from the Baburid culture to the Indian culture. So much so that Akbar, one of the Baburid rulers, invented the Chandal Mandal game, which blends Indian culture and Turkish culture. With this study, it is emphasized once again how important the interaction of Turkish and Indian cultures is and that these societies have common historical elements.

Kaynaklar

- ABUL FAZL, Ain-i Akbari. Vol.I, (tr. H.Blochmann), The Asiatic Society of Bengal , Calcutta 1873.
- AL- BADAONÎ, Muntakhab-ut-Tawarikh. (W.H.Lowe).Vol II,Calcutta: J.W.Thomas, Baptist Mission Press, Calcutta 1884.
- ALÎ, ASİF, "Syncretic Architecture of Fatehpur Sikri: A Symbol of Composite Culture", Journal of Islamic Architecture Volume 2 Issue 3 June 2013, s. 104
- AMENDT,ANDREAS, Horse Games- Horse Sports From Traditional Oriental Games to Modern and Olympic Sport. Beirut: Katar Olympic & Sport Museum, Beirut 2012.
- ANSARÎ ,M.A., The Hunt of the Great Mughals, Islamic Culture, Vol. XXXV. No.2 , The Islamic Culture Board, Haydarabad 1961, s.242-253.
- BRONNER,Yigal - SHULMAN, David - JUBB, Innovations and Turning Points Toward A History of Kavya Literature. New Delhi: Oxford University Press, New Delhi 2014.
- FİNCH, William, "1608 1611", Early Travels in India, (ed. William Foster) Oxford Univesity Press, London 1921.
- FİNKEL, Irvin L., Round and Round the Houses: The Game of Pachisi. Mackenzie, Colin; Finkel, Irving (eds.). Asian Games: The Art of Contest. Asia Society. New York 2004, s. 46-57.
- GAZİ ZAHÜRİDDİN MUHAMMED BABÜR, Vekayi Babur'un Hatıratı, (tr. Reşit Rahmeti Arat). Vol. 2, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1987.
- GARZA, A de la , Mughals at War: Babur, Akbar and the Indian Military Revolution, 1500 – 1605, Doctorate Thesis, The Ohio State University Press, Ohio 2010.
- GULBADAN BEGAM, The History of Humâyün, Humâyün-nâma, Royal Asiatic Society, London 1902.
- HAVELL, Ernest Binfield, A Handbook to Agra and Taj, Sikandra, Fatehpur Sikri and The Neighbourhood, Asian Educational Services, New Delhi 2003.
- HUSAİN, Muhammed Ashraf, A Guide to Fatehpur Sikri. Delhi: Manager of Punlications, Delhi

Gazi

Akademik
Bakış
355
Cilt 17
Sayı 33
Kış 2023

1937.

IFTİKHAR, Rukhshana, Cultural Contribution of Mughal Ladies. A Research Journal of South Asian Studies, Vol 25, no 2, July-December 2010, s.323-239.

IFTİKHAR, Rukhshana, Genesis of Muslim Culture and Co-Existence in Mughal Era, Journal of Islamic Thought and Civilization (JITC), Volume 9, Issue 1, Spring 2019, s.119-130.

INAYAT KHAN, The Shah Jahan nama of 'Inayat Khan, Oxford University Press, Oxford 1990.

JACKSON, Peter, The Cambridge History of Iran., Vol 6, Cambridge University Press. Cambridge 1986.

JAHAN, Ishrat, Socio-Cultural Life in Medieval History, Laxmi Book Publication, Solapur 2018.

KABİR, Ashraful, Mughal Paintings of Hunt With Their Aristocracy. Med Crave Arts and Humanities Open Access Journal, Vol 3, Issue 1, 2019, s. 65-67.

KABİR, Ashraful, Known and Unknown Pigeons in Mughal History, Social and Basic Sciences Research Review, Vol 2, issue 5, 2022, s. 277-283.

KARABUDAK, Gökhan- Bozoğulları, Bestami, Unutulmaya Yüz Tutmuş Geleneksel bir Oyun: Peçiç. Motif Akademi, C. 13, sayı 29, 2020, s.123-133.

KAUSAR, Kabir- Kabir, Inamul, Biographical Dictionary of Prominent Muslim Ladies, New Delhi Light&Life, New Delhi 1982.

KAYA, Ayşegül, Evrensel bir strateji oyunu: Peçiç. İstanbul: Kadıköy Gaziantepçiler Derneği, İstanbul 2008.

KÜÇÜK, Mehmet Alparslan, İslâm Öncesinden Sonrasına Türk Geleneğinde Bir Yaşam Sitali Ç: Okçuluk, International Journal of Cultural and Social Studies (IntJCSS), Vol 4, Issue 1, 2018, s.178-191.

LAL, Magan, The Diwan of Zeb-un-Nisa, John Muray, Albemarle Street W, London 1913.

LANEPOLE, Stanley, History of India, West Vintage Press, London 1965.

LATİF, Syed Muhammed, Agra, Historical and Descriptive. Calcutta: Calcutta Central Press, Calcutta 1896.

MADSEN, Jacob Schmidt, The Crux of The Cruciform: Retracing The Early History of Chaupar and Pachisi. Board Game Studies Journal, Vol. 15, issue 1, 2021, s.29-77.

MANUCCİ, Storia do Mogor or Mogul India 1653- 1708, (Tr. William Irvine). Vol II, John Murray, Albe Marle Street, London 1907.

MANUJA, Annu, A Critical Study of Mughal Paintings During Akbar's Reign. Aligarh 1999.

MİSRA, Rekha, Women in India Mughal India, Allahabad: Munshiram Manoharlal, Allahabad 1967.

MUKHERJEE, Soma, Royal Mughal Ladies and Their Contributions, Gyan Publishing House, New Delhi 2001.

MURRAY, Harold James Ruthven, A History of Chess, Clarendon Press, Oxford 1913.

PATİ, Arunima, Ashtadikpala: A Rare and Unusual Set of Ganjifa Cards, Heritage, Journal of Multidisciplinary Studies in Archaeology, Vol 3, 2015, s. 709-714.

PELSEART, Jahangir's India : being the Remonstrantie of Francisco Pelsaert. (Tr. W.H.Moreland, P. Geyl), W. Heffers, Cambridge 1925.

RAJAGOPALACHARİ, The Mahabharata, Bharatiya Vidya Bhavan, Bombay 1996.

RİZVİ, Saiyid Athar Abbas, Fatehpur Sikhri, Good Earth Publishing, New Delhi 2002.

ROUX, John Paul, Büyük Moğolların Tarihi Babür, Çev. Lale Arslan Özcan, Kabcacı Yayınevi, İstanbul 2008.

SARKAR, Jadunath, Studies in Mughal India, Calcutta: M.C. Sarkar, Calcutta 1919.

SAVAŞ, Müslüme Melis, Alt Kıtaya Taşınan Türk- İslâm Değeri Eğitime Saray Kadınları Üzerinden Bakmak, Selçuk Türkiyat, sayı 53, Aralık 2021, s.469-484.

SAVAŞ, M.Melis, "Hint Topraklarında Bir Türk İcadı: Chandal Mandal Oyunu", 8th Asia Pasific International Modern Sciences Congress, September 11-12, 2023 Delhi, India, p. 103-108.

SMİTH, Vincent Arthur, Akbar The Great Mogul 1542-1605, Clarendon Press, Oxford 1917.

gost

SRİVASTAVA, Ashirbadi Lal Srivastava, Akbar The Great, Vol III, Shiva Lal Agarwala & Company, Agra 1972.

SÜMER, Faruk, Oğuzlar (Türkmenler), Tarihi- Boy Teşkilatı –Destanları, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Yayınları, İstanbul 2016.

TAZEGÜL, Ünsal, Farklı Toplumlarda Polo Oyunu, İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi, Vol. 6, issue 3, 2017, s.2157.

THE TUZUK-İ-JAHANGİRİ or MEMOİRS OF JAHANGİR, (Translated by Alexander Rogers). Edited by Henry Beveridge. London: Royal Asiatic Society, London 1909.

WİLKİNS, Sally, Sports and Games of Medieval Cultures, Greenwood Press, London 2022.

WİLKİNSON, W.H., Chinese Origin of Playing Cards. The American Antropologist, Vol.A8, Issue 1, January 1895, s. 61-78.

İnternet Kaynakları

<https://en.wikipedia.org/wiki/Chaupar#/media/File:Chopat.jpg> (12.10.2023)

<https://en.wikipedia.org/wiki/Pachisi#/media/File:Pachisi-real.jpg> (12.10.2023)

https://en.wikipedia.org/wiki/Pachisi#/media/File:Pachisi_fatchpur_m.jpg (12.10.2023)

Müze Kaynakları

British Museum, Middle East, 1920,0917,0.237.

Victoria and Albert Museum, South&South East Asia Collection, IS.2:91-1896.

Aga Khan Museum, AKM121.

Ekler

Resim 1: Chaupar oyunu

Resim: Bkz.. <https://en.wikipedia.org/wiki/Chaupar#/media/File:Chopat.jpg> (12.10.2023)

görsel

Akademik
Bakış

357

Cilt 17
Sayı 33
Kış 2023

Resim 2: Peçiç Oyunu

Resim: Bkz. <https://en.wikipedia.org/wiki/Pachisi#/media/File:Pachisi-real.jpg> (12.10.2023).

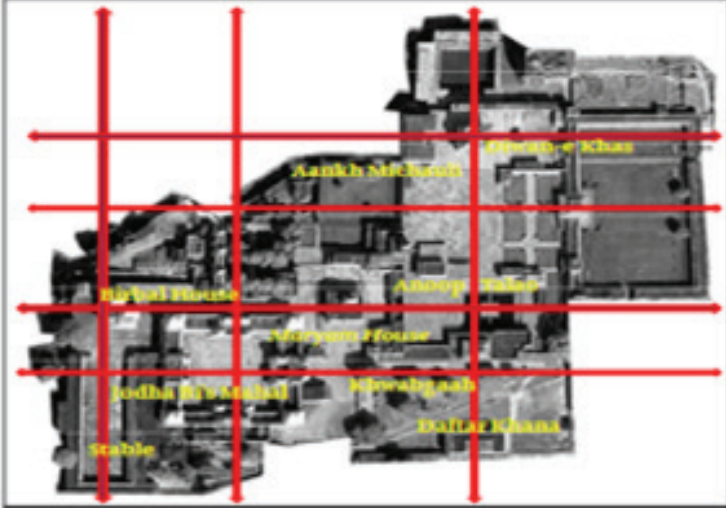
Resim 3: Fatehpur Sikri'deki Peçiç alanı

Resim: Bkz. https://en.wikipedia.org/wiki/Pachisi#/media/File:Pachisi_fatehpur_m.jpg (12.10.2023)

gor

Resim 4: Fetihpur Sikri'de Ānk Michauli'nin bulunduğu bölüm

Resim: Bkz. Asif Ali, “Syncretic Architecture of Fatehpur Sikri: A Symbol of Composite Culture”, Journal of Islamic Architecture Volume 2 Issue 3 June 2013, s. 104.

Resim 5 : Muhammed Şah için düzenlenmiş bir havai fişek gösterisi

Resim: Bkz. British Museum, Middle East, 1920,0917,0.237.

görsel

Akademik
Bakış
359
Cilt 17
Sayı 33
Kış 2023

Resim 6: Ekber'in çitaları canlı olarak yakalaması.

Resim: Bkz. Victoria and Albert Museum, South&South East Asia Collection, IS.2:91-1896.

Resim 7: Cihangirin avlanması

Resim: Bkz. Aga Khan Museum, AKM121.

görsel

Akademik
Bakış
360

Cilt 17
Sayı 33
Kış 2023